



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODJEL

ODLUKA

Zahtjev br. 30305/13
Ana SRŠEN
protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući 22. siječnja 2019.
u vijeću u sastavu:

Linos-Alexandre Sicilianos, *predsjednik*,
Ksenija Turković,
Armen Harutyunyan,
Pauliine Koskelo,
Tim Eicke,
Jovan Ilievski,
Gilberto Felici, *suci*,

i Abel Campos, *tajnik Odjela*,

uzimajući u obzir gore navedeni zahtjev podnesen 25. ožujka 2013.,
uzimajući u obzir očitovanje koje je dostavila tužena Vlada i odgovor na
očitovanje koje je dostavila podnositeljica zahtjeva,
nakon vijećanja odlučuje kako slijedi:

ČINJENICE

1. Podnositeljica zahtjeva, gđa Ana Sršen, hrvatska je državljanica, rođena je 1977. godine i živi u Dubrovniku. Podnositeljicu zahtjeva pred Sudom je zastupao g. G. Lujak, odvjetnik iz Dubrovnika.

2. Hrvatsku Vladu („Vlada”) zastupala je njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

A. Okolnosti predmeta

3. Činjenično stanje predmeta, kako su ga iznijele stranke, može se sažeti kako slijedi.

4. Dana 1. kolovoza 2007. godine u otprilike 22:00 podnositeljica zahtjeva i njezin suprug bili su sudionici prometne nesreće u kojoj je poginula jedna osoba. Osoba koja je upravljala vozilom koje nije sudjelovalo u nesreći odmah je odvela podnositeljicu zahtjeva u obližnju bolnicu.

5. Na mjesto nesreće odmah je došao istražni sudac Županijskog suda u Dubrovniku, koji je obavio očevid. U zapisniku očevida navedeno je da je istražni sudac izdao nalog za uzimanje i analizu krvi i urina radi utvrđivanja razine alkohola u krvi vozača i putnika dvaju vozila koja su sudjelovala u nesreći.

6. Dana 2. kolovoza 2007. godine u otprilike 01:00 policija je alkotestirala podnositeljicu zahtjeva i njezina supruga. Policijski zahtjev za testiranje podnositeljice zahtjeva ukazuje na to da je ona upravljala jednim od vozila koji su sudjelovali u predmetnoj prometnoj nesreći.

7. U policijskom izvješću od 2. kolovoza 2007. godine navedeno je da podnositeljica zahtjeva nije imala alkohol ni u krvi ni u urinu. Navedeno je i da je bila vozač predmetnog vozila ili putnica u njemu. U policijskom izvješću izdanom istoga datuma navedeno je da je suprug podnositeljice zahtjeva bio vozač predmetnog vozila ili putnik u njemu.

8. Dana 29. rujna 2007. godine policija je sastavila službenu zabilješku u kojoj je navedeno, među ostalim, da je podnositeljica zahtjeva upravljala jednim od vozila koja su sudjelovala u predmetnoj prometnoj nesreći.

9. Dana 10. listopada policija je podnijela kaznenu prijavu protiv podnositeljice zahtjeva zbog izazivanja prometne nesreće kojom je prouzročena smrt jedne osobe.

10. Dana 19. studenoga 2007. godine Općinsko državno odvjetništvo u Dubrovniku zatražilo je otvaranje istrage protiv podnositeljice zahtjeva. Podnositeljica zahtjeva istoga je dana pozvana da se pojavi pred istražnim sucem Županijskog suda u Dubrovniku. Obaviještena je o optužbama protiv nje i svojim pravima kao okrivljenice, uključujući o pravu na branitelja i pravu na šutnju. Podnositeljicu zahtjeva zastupao je odvjetnik kojeg je sama odabrala, izjavila je da razumije optužbe protiv nje i da se odlučila braniti šutnjom te nije dalje iznosila nikakve primjedbe.

11. Dana 20. prosinca 2007. godine protiv podnositeljice zahtjeva podnesena je optužnica pred Općinskim sudom u Dubrovniku zbog izazivanja prometne nesreće u cestovnom prometu sa smrtnom posljedicom.

12. Podnositeljicu zahtjeva zastupao je tijekom sudskog postupka odvjetnik kojeg je sama odabrala, poučena je ponovno o svojim pravima i pitalo je se razumije li optužbe protiv sebe. Podnositeljica zahtjeva rekla je da razumije i da će se braniti šutnjom. Njezin je suprug također iskoristio svoju blagodat nesvjedočenja i nije dao iskaz tijekom sudskog postupka.

13. Na raspravi održanoj 13. svibnja 2010. godine A.G., suprug žrtve i sam žrtva, dao je iskaz u svojstvu svjedoka. Nije se sjećao same nesreće zbog zadobivene ozljede mozga, no sjećao se svega što se dogodilo prije i nakon nesreće. Izjavio je da je podnositeljica zahtjeva bila uz njega u bolnici odmah sljedeći dan nakon nesreće, kada je došao svijesti prvi put nakon nesreće, i izrazila mu svoju sućut te da ga je nakon toga još jednom nazvala na telefon. Njezini su ga roditelji također posjetili u bolnici i ispričali mu se.

14. Dana 7. rujna 2010. godine, na zahtjev branitelja podnositeljice zahtjeva, Općinski sud u Dubrovniku izdvojio je iz spisa dio policijske službene zabilješke od 29. rujna 2007. godine u kojem je navedeno da je podnositeljica zahtjeva upravljala jednim od vozila koja su sudjelovala u predmetnoj prometnoj nesreći.

15. Na raspravi održanoj 29. listopada 2010. godine M.V., policijski službenik koji je alkotestirao podnositeljicu zahtjeva i njezina supruga, dao je iskaz u svojstvu svjedoka. Izjavio je da su mu osobe koje je podvrgnuo testiranju rekly tko je upravljao vozilom, a tko je bio putnik, no nije precizirao što mu te osobe rekly u tom pogledu. Mjerodavni dio njegova iskaza glasi:

„Od osoba koje su alkotestirane dobio sam podatak o tome tko je vozač, a tko putnik. Nakon toga sačinio sam zapisnik o ispitivanju prisutnosti alkohola, opojnih droga i lijekova u organizmu ispitanika, te sam obavio razgovor s [suprugom podnositeljice zahtjeva] D.S.”

Nakon izvođenja tih dokaza branitelj podnositeljice zahtjeva predložio je da se svi dijelovi izvješća o alkotestiranju koji se odnose na podnositeljicu zahtjeva, njezina supruga i A.G. izdvoje iz spisa kao nezakoniti dokazi u dijelu u kojem se navodi tko je upravljao vozilom, a tko je bio putnik. Prijedlog je prihvaćen jer su te obavijesti pribavljene od „mogućih svjedoka i osumnjičenice” za potrebe službenih zabilješki koje je sastavila policija i stoga predstavljaju nezakonite dokaze u skladu s člankom 9. Zakona o kaznenom postupku u vezi s člankom 78. i člankom 177. stavcima 2. i 4.

16. Povodom žalbe tužiteljstva tu je odluku 8. veljače 2011. godine ukinuo Županijski sud u Dubrovniku. Mjerodavni dio odluke tog suda glasi:

„Općinski državni odvjetnik u svojoj žalbi pravilno ističe i tvrdi kako je poduzeta radnja ispitivanja alkoholiziranosti kod Ane Sršen, D.S. i A.G. putem alkometra zakonito poduzeta radnja i o tome sačinjeni zapisnici su zakonito pribavljeni dokaz koji se može koristiti u kaznenom postupku, a posebno stoga što u trenutku obavljanja te radnje nitko od naznačenih osoba još nije bio niti je mogao biti osumnjičen za počinjenje bilo kakvog kaznenog djela, a to što su djelatnici policije prikupili podatke i dokaze glede toga gdje se koja od osoba nalazila u vozilu u trenutku nastanka prometne nezgoda u nikojem slučaju nije nezakonita radnja budući su djelatnici policiji ovlašteni prikupljati takve podatke, jer je općepoznato da djelatnici policije na očevid dolaze nakon prometne nezgode i određene podatke prikupljaju putem obavijesti od građana. Konačno, izvršeno alkotestiranje u nikojem slučaju ne predstavlja bilo kakav svjedočki iskaz niti iskaz osumnjičene osobe, već je to radnja koju su djelatnici policije ovlašteni poduzeti i rezultate te radnje su zakonit dokaz.”

17. Na raspravi održanoj 16. ožujka 2011. godine, pozivajući se na članak 177. stavak 4. Zakona o kaznenom postupku, branitelj podnositeljice zahtjeva ponovno je prigovorio na policijsko prikupljanje obavijesti i tvrdio da te obavijesti ne mogu poslužiti kao dokaz u kaznenom postupku.

18. Tijekom sudskog postupka razgledan je i spis Prekršajnog suda u Dubrovniku koji se odnosi na prekršajni postupak protiv podnositeljice zahtjeva zbog predmetne prometne nesreće. Dokumenti iz spisa pred Sudom ne ukazuju na to što se dogodilo u tom postupku.

19. Dana 10. lipnja 2011. godine Općinski sud u Dubrovniku proglasio je podnositeljicu zahtjeva krivom i osudio je na kaznu zatvora u trajanju od devet mjeseci. Utvrdio je da je njezin iskaz policiji tijekom alkotestiranja upućivao na činjenicu da je ona upravljala automobilom. Mjerodavni dio presude glasi:

„Iz zapisnika o ispitivanju prisutnosti alkohola, opojnih droga ili lijekova u organizmu ispitanika Postaje prometne policije Dubrovnik u kojem je bila ispitana okrivljena, sud utvrđuje da je baš ona inkriminirane zgode upravljala vozilom ... jer je sama takav podatak dala policiji prilikom alkotestiranja ... , dok je istodobno prilikom alkotestiranja njezin suprug D.S. ... dao podatak da je u tom istom automobilu on bio u svojstvu putnika, a kako nijedno od njih nije bilo akoholizirano nema razloga za sumnju u njihove izjave.”

20. Podnositeljica zahtjeva podnijela je žalbu protiv te presude Županijskom sudu u Dubrovniku. Tvrdila je, među ostalim, da dokazi koji se odnose na ispitivanje prisutnosti alkohola mogu poslužiti samo za utvrđivanje razine alkohola u njezinoj krvi i da ne mogu poslužiti kao priznanje da je ona upravljala automobilom s obzirom na to da je iskaz u tom kontekstu dala na način protivan važećim postupovnim jamstvima. Isto se može reći i za njezina supruga koji je svoj iskaz o tome da je on bio putnik u predmetnom vozilu dao u istim okolnostima.

21. Dana 22. ožujka 2012. godine Županijski sud u Dubrovniku odbio je žalbu podnositeljice zahtjeva kao neosnovanu i potvrdio prvostupanjsku presudu. Utvrdio je da obavijesti pribavljene ispitivanjem prisutnosti alkohola predstavljaju dokaze koje je policija pribavila na zakonit način dok je postupala u okviru svojih ovlasti za obavljanje takvih pregleda. Mjerodavni dio drugostupanjske presude glasi:

„... suprotno žalbenim tvrdnjama ovaj sud ne nalazi da bi bila počinjena bilo koja od bitnih povreda odredaba kaznenog postupka, jer je sud presudu mogao temeljiti na podacima sadržanim u zapisniku o alkotestiranju, budući su djelatnici policije prilikom dolaska na očevid ovlaštenu prikupljati takve podatke, a u trenutku kada je optuženica istima obznanila da je ona upravljala vozilom, ona još uvijek nije bila osumnjičena”.

22. Podnositeljica zahtjeva osporavala je te zaključke podnošenjem zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude Vrhovnom sudu Republike Hrvatske. Tvrdila je da je su ona i njezin suprug policiji dali iskaz na način koji je protivan jamstvima iz članka 177. stavaka 3. i 5. Zakona o kaznenom postupku te da se u skladu s člankom 78. stavkom 3. tog Zakona ti

iskazi moraju izdvojiti iz spisa. Dana 14. studenoga 2012. godine Vrhovni sud odbio je njezine prigovore kao neosnovane i potvrdio zaključke Županijskog suda u Dubrovniku. Mjerodavni dio presude Vrhovnog suda glasi kako slijedi:

„Valja istaći da se ispitivanje prisutnosti alkohola, opojnih droga ili lijekova u organizmu ispitanika provodi na temelju odredbe čl. 282. Zakona o sigurnosti prometa na cestama, koje ovlaštenje je utemeljeno na odredbi čl. 4. istog Zakona, te spada u nadzor vozača i drugih sudionika u prometu i ne predstavlja izvide kaznenih djela na način kako su oni regulirani odredbama čl. 177. ZKP/97. Zato zapisnik o alkotestiranju nema status službene zabilješke o obavijesnom razgovoru sa građanima, a time nije niti nezakoniti dokaz kojeg bi iz spisa trebalo izdvojiti, kako to pogrešno smatra podnositelj zahtjeva.”

23. Podnositeljica zahtjeva zatim je svoje prigovore podnijela Ustavnom sudu Republike Hrvatske. U svojoj ustavnoj tužbi podnositeljica zahtjeva posebno je istaknula da je osuđujuća presuda protiv nje bila utemeljena na njezinom iskazu, odnosno iskazu koji je dala policiji, a da prije toga nije bila poučena o svojim pravima, kao što je pravo na šutnju ili pravo da je zastupa odvjetnik. Kad je riječ o njezinu suprugu, on je odlučio iskoristiti svoju blagodan nesvjedočenja u predmetnom kaznenom postupku i stoga se iskaz koji je on dao policiji nije mogao uzeti u obzir. Dana 14. veljače 2013. godine Ustavni sud proglasio je njezinu ustavnu tužbu nedopuštenom jer je očigledno neosnovana.

B. Mjerodavno domaće pravo

24. Mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002, 143/2002, 62/2003 i 115/2006) glase kako slijedi:

Članak 9.

„(1) Sudske se odluke ne mogu temeljiti na dokazima pribavljenim na nezakonit način (nezakoniti dokazi).

(2) Nezakoniti jesu oni dokazi koji su pribavljeni kršenjem Ustavom, zakonom ili međunarodnim pravom zajamčenih prava obrane, prava na dostojanstvo, ugled i čast te prava na nepovredivost osobnog i obiteljskog života kao i oni dokazi koji su pribavljeni povredom odredaba kaznenog postupka i koji su izričito predviđeni ovim Zakonom te drugi dokazi za koje se iz njih saznalo.”

Članak 78.

„(1) Kad je u ovom Zakonu propisano da se na nekom dokazu ne može utemeljiti sudska odluka, istražni će sudac na prijedlog stranaka ili po službenoj dužnosti riješiti o izdavanju toga dokaza iz spisa najkasnije do završetka istrage, odnosno davanja suglasnosti istražnog suca da se optužnica može podignuti bez provođenja istrage (članak 191. stavak 2.). Protiv rješenja istražnog suca dopuštena je posebna žalba.

(2) Nakon pravomoćnosti rješenja izdvojeni se dokazi, odnosno zapisnici zatvaraju u poseban omot i čuvaju kod istražnog suca odvojeno od ostalih spisa i ne mogu se razgledati niti se njima može služiti u postupku.

(3) Nakon završene istrage te nakon davanja suglasnosti da se optužnica može podignuti bez provođenja istrage (članak 191. stavak 2.) istražni će sudac postupiti prema odredbama stavka 1. i 2. ovoga članka i što se tiče svih obavijesti koje su u skladu sa člankom 174. stavkom 4. i člankom 177. stavkom 3. ovoga Zakona državnom odvjetniku, odnosno redarstvenim vlastima dali građani, odnosno osumnjičenik koji je bio ispitan protivno odredbama članka 177. stavka 5. ovoga Zakona.”

Izvidi kaznenih djela

Članak 177.

„(1) Ako postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, redarstvene vlasti dužne su poduzeti potrebne mjere da se pronađe počinitelj kaznenog djela, da se počinitelj ili sudionik ne sakrije ili ne pobjegne, da se otkriju i osiguraju tragovi kaznenog djela i predmeti koji mogu poslužiti pri utvrđivanju činjenica te da prikupe sve obavijesti koje bi mogle biti od koristi za uspješno vođenje kaznenog postupka. ...

(2) Radi ispunjenja zadataka iz stavka 1. ovoga članka redarstvene vlasti mogu tražiti potrebne obavijesti od građana, primijeniti poligrafsko testiranje, analiziranje glasa, obaviti potreban pregled prijevoznih sredstava, osoba i prtljage, ... [i] poduzeti potrebne mjere u svezi s utvrđivanjem istovjetnosti osoba i predmeta ... O činjenicama i okolnostima koje su utvrđene prilikom poduzimanja pojedinih radnji, a mogu biti od interesa za kazneni postupak, sastavit će se službena zabilješka.

...

(4) U prikupljanju obavijesti redarstvene vlasti ne mogu građane ispitivati u svojstvu okrivljenika, svjedoka ili vještaka. ...

(5) U prikupljanju obavijesti redarstvene će vlasti osumnjičenika upozoriti prema odredbama članka 225. stavka 2. ovoga Zakona. Na osumnjičenikov zahtjev, redarstvene će mu vlasti omogućiti da uzme branitelja i u tu svrhu zastati s prikupljanjem obavijesti od osumnjičenika do dolaska branitelja a najkasnije do tri sata od kada je osumnjičenik izjavio da želi uzeti branitelja. ... Ako je iz okolnosti vidljivo da izabrani branitelj u tom roku ne može doći, redarstvene će vlasti osumnjičeniku omogućiti da uzme branitelja s liste dežurnih odvjetnika koju za područje županije sastavlja Hrvatska odvjetnička komora i dostavlja nadležnim policijskim upravama ... Ako osumnjičenik ne uzme branitelja ili pozvani branitelj u tom roku ne dođe, redarstvene vlasti mogu nastaviti s prikupljanjem obavijesti od osumnjičenika ... Državni odvjetnik ima pravo biti nazočan ispitivanju. Zapisnici redarstvenih vlasti o iskazu osumnjičenika u nazočnosti branitelja mogu se upotrijebiti kao dokaz u kaznenom postupku.

Članak 225.

„...“

(2) Okrivljeniku će se priopćiti zašto se okrivljuje i koje su osnove sumnje protiv njega, a upozorit će se da nije dužan iznijeti svoju obranu niti odgovarati na pitanja.

(3) Zatim će se okrivljenika upozoriti na pravo da uzme branitelja po svom izboru ...”

25. Mjerodavne odredbe Zakona o sigurnosti prometa na cestama (Narodne novine br. 105/2004) glase kako slijedi:

Članak 4.

„Nadzor i upravljanje prometom, nadzor vozila, vozača i drugih sudionika u prometu na cestama obavljaju policijski službenici ministarstva nadležnog za unutarnje poslove (u daljnjem tekstu: policijski službenici).”

Članak 229., stavci 3. i 7.

“(3) Vlasnik, odnosno osoba kojoj je vozilo povjereno dužna je, na zahtjev policijskog službenika ... dati vjerodostojan podatak o identitetu osobe kojoj je dao vozilo na upravljanje ...

...

(7) Novčanom kaznom u iznosu od 2.000,00 do 5.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj vlasnik vozila, osoba kojoj je vozilo povjereno ... ako ne da vjerodostojan dokaz o osobi koja je upravljala vozilom u vrijeme počinjenja prekršaja.”

Članak 282.

„(1) Policijski službenik koji obavlja nadzor vozača i drugih sudionika u prometu na cesti, ovlašten je nad svakim sudionikom u prometu koji svojim ponašanjem ometa ili ugrožava promet, provesti postupak ispitivanja pomoću odgovarajućih sredstava i aparata (alkometar i dr.) ... radi utvrđivanja prisustva u organizmu alkohola, opojnih droga ili lijekova na kojima je označeno da se ne smiju upotrebljavati prije ni za vrijeme vožnje, odnosno ovlašten je nakon toga te osobe s istim ciljem odvesti na vađenje krvi i uzimanje urina ili na liječnički pregled.

...

(4) Osobe iz stavka 1. ... ovoga članka dužne su postupati prema zahtjevima policijskog službenika.

(5) Policijski službenik o poduzetim radnjama ... obvezno sačinjava zapisnik, odnosno zahtjev za liječnički pregled, vađenje krvi i uzimanje urina radi analize.

...”

PRIGOVOR

26. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je na povredu njezinih prava iz članka 6. stavka 1. i stavka 3. točke (c) Konvencije u kaznenom postupku protiv nje.

PRAVO

27. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je na činjenicu što ju je policija ispitala u početnim fazama istrage, a da joj prije toga nije omogućila pravno

savjetovanje, te da se nije na odgovarajući način poštovao njezinu povlasticu zabrane samooptuživanja. Pozvala se na članak 6. stavak 1. i stavak 3. točku (c) Konvencije, čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

„1. ... u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da ... sud pravično ... ispita njegov slučaj.

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

...

(c) da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava platiti branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja, kad to nalažu interesi pravde;

...”

A. Tvrdnje stranaka

28. Vlada je tvrdila da se jamstva iz članka 6. Konvencije nisu mogla primijeniti kada je podnositeljica zahtjeva razgovarala s policijom neposredno prije alkotestiranja jer u tom trenutku još nije podignuta nikakva „optužba” protiv nje zbog nekog kaznenog djela i stoga se ona nije smatrala „osumnjičenicom”.

29. Vlada je tvrdila da je suđenje protiv podnositeljice zahtjeva bilo pošteno, da ju je zastupao odvjetnik kojeg je sama odabrala neposredno nakon otvaranja istrage protiv nje u prosincu 2009. godine, da je mogla prisustvovati suđenju te da su i ona i njezin branitelj mogli iznositi dokaze i ispitivati svjedoke. Presude nacionalnih sudova dobro su obrazložene i nisu proizvoljne ni u kojem pogledu.

30. Kada je podnositeljica zahtjeva dala predmetni iskaz policiji, nije zatražila pozivanje odvjetnika. Osim toga, ni na koji način nije prisiljena na davanje tog iskaza. Nikada nije porekla da je upravljala predmetnim vozilom. Ona i njezin suprug jedine su osobe koje su mogle upravljati vozilom tom prilikom i oboje su rekli policiji da je podnositeljica zahtjeva upravljala vozilom.

31. Podnositeljica zahtjeva tvrdila je da su u tom trenutku već započeli policijski izvidi radi utvrđivanja okolnosti u kojima se dogodila predmetna prometna nesreća i da ju je policija pitala je li upravljala vozilom koje je izazvalo nesreću.

32. Podnositeljica zahtjeva tvrdila je da je osuđena zbog izazivanja prometne nesreće sa smrtnim ishodom na temelju vlastitog samooptužujućeg iskaza o tome da je upravljala vozilom koje je izazvalo nesreću. No taj je iskaz policiji dala, a da prije toga nije bila poučena o svojim pravima, kao što je pravo na pravnu pomoć, pravo na šutnju i pravo na zabranu samooptuživanja. Budući da nije bila upoznata s tim pravima, nije zatražila pravnu pomoć i dala je samooptužujući iskaz.

B. Ocjena suda

33. Sud ne mora ocijeniti može li se članak 6. primijeniti u ovom predmetu jer, čak i pod pretpostavkom da se članak 6. može primijeniti, ovaj je zahtjev u svakom slučaju nedopušten iz sljedećih razloga.

34. Sud je ispitivao već niz predmeta u kojima su podnositelji zahtjeva morali otkriti podatke pod prisilom, konkretno identitet osobe koja je upravljala vozilom (vidi, na primjer, *O'Halloran i Francis protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 15809/02 i 25624/02, ECHR 2007-III, *Lüchhof i Spanner protiv Austrije*, br. 58452/00 i 61920/00, stavci 52. – 59., 10. siječnja 2008., i *Martinen protiv Finske*, br. 19235/03, stavak 73., 21. travnja 2009.). U tim je predmetima Sud veliki značaj stavio na stupanj prisile koji se primjenjivao nad predmetnim podnositeljima zahtjeva.

35. No ovaj se predmet razlikuje od prethodno navedenih predmeta u jednom važnom aspektu, a to je da je podnositeljica zahtjeva dobrovoljno bez ikakvog pritiska ili prisile odgovorila policijskom službeniku da je ona upravljala predmetnim vozilom. Naime, podnositeljica zahtjeva nije ni tvrdila da je bila izložena bilo kakvoj prisili. Njen se prigovor svodi na to da je dala iskaz, kojim je potvrdila da je upravljala jednim od dva vozila koja su sudjelovala u prometnoj nesreći u kojoj je netko izgubio život, a da prije toga nije bila poučena o svojim pravima, kao što je pravo na šutnju, pravo na zabranu samooptuživanja i pravo na branitelja, što je dovelo do povrede jamstava iz članka 6. stavka 1. i stavka 3. točke (c) Konvencije.

(a) Opća načela

36. Mjerodavna opća načela utvrđena su u predmetu *Ibrahim i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 50541/08 i 3 drugim stavci 249. – 274., 13. rujna 2016., i predmetu *Beuze protiv Belgije* [VV], br. 71409/10, stavci 119. – 150., 9. rujna 2018. Kad je riječ o ovom predmetu, Sud posebno ističe sljedeće.

37. Sud je već u brojnim prilikama objasnio da nije njegova uloga da utvrdi načelo može li se određena vrsta dokaza, uključujući dokaze pribavljene na nezakonit način u smislu domaćeg prava, smatrati dopuštenom ili ne.

38. Pravo svake osobe optužene za kazneno djelo da je učinkovito brani odvjetnik, kako je zajamčeno člankom 6. stavkom 3. točkom (c), jedno je od temeljnih obilježja poštenog suđenja. Brzi pristup odvjetniku važna je protuteža ranjivosti osumnjičenika u policijskom pritvoru, temeljno je jamstvo osumnjičenika od policijske prisile i zlostavljanja te pomaže u sprečavanju pogrešaka u provođenju suđenja i ispunjavanju ciljeva članka 6., konkretno jednakosti oružja između istražnih ili pravosudnih tijela i okrivljenika (vidi *Ibrahim i drugi*, prethodno citirano, stavak 255., *Simeonovi protiv Bugarske* [VV], br. 21980/04, stavak 112., 12. svibnja 2017. i *Beuze*, prethodno citirano, stavci 125. – 126.). Naposljetku, jedna od glavnih

odvjetnikovih zadaća dok je klijent u policijskom pritvoru ili u fazi istrage jest osiguranje poštovanja prava osumnjičenika na zabranu samooptuživanja i prava na šutnju (vidi *Beuze*, prethodno citirano, stavak 128.).

39. Sud je u tom pogledu u prethodno citiranom predmetu *Beuze* smatrao sljedeće:

“129. ... svojstveno je povlastici zabrane samooptuživanja, pravu na šutnju i pravu na pravnu pomoć da bi osoba ‘optužena za kazneno djelo’, u smislu članka 6., trebala imati pravo biti poučena o svojim pravima jer bez toga time zajamčena zaštita ne bi bila praktična ni ostvariva (vidi *Ibrahim i drugi*, prethodno citirano, stavak 272., i *Simeonovi*, prethodno citirano, stavak 119.; komplementarnost tih prava već je istaknuta u predmetu *John Murray protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 8. veljače 1996., stavak 66., *Izvjješća o presudama i odlukama 1996-I; Brusco protiv Francuske*, br. 1466/07, stavak 54., 14. listopada 2010., i predmetu *Navone i drugi*, prethodno citirano, stavci 73. – 74.). Stoga se članak 6. stavak 3. točka (c) Konvencije mora tumačiti kao jamstvo prava osoba optuženih za kazneno djelo da ih se odmah pouči o pravu na pravnu pomoć neovisno o njihovoj dobi ili konkretnoj situaciji i neovisno o tome zastupa li ih službeno imenovan odvjetnik ili odvjetnik kojeg su sami odabrali (vidi *Simeonovi*, prethodno citirano, stavak 119.).”

130. S obzirom na prirodu povlastice zabrane samooptuživanja i prava na šutnju Sud smatra da u načelu nema opravdanja za propuštanje poučavanja osumnjičenika o tim pravima. Međutim, u slučaju kada osumnjičenik o njima nije poučen, Sud mora ispitati je li postupak kao cjelina bio pošten bez obzira na taj propust. Vjerojatno je da će neposredni pristup odvjetniku koji može pružiti obavijesti o postupovnim pravima spriječiti nepoštenje koje nastaje izostankom službene obavijesti o tim pravima. No, u slučaju odgođenog pristupa odvjetniku potreba da istražna tijela pouče osumnjičenika o njegovu pravu na branitelja, pravu na šutnju i povlastici zabrane samooptuživanja dobiva poseban značaj (vidi *Ibrahim i drugi*, prethodno citirano, stavak 273., i u njemu citiranu sudsku praksu).”

40. Kad je riječ o povlastici zabrane samooptuživanja, Sud je utvrdio i sljedeća načela u predmetu *Ibrahim i drugi* (prethodno citirano, stavci 266. – 269.):

„266. Pravo na zabranu samooptuživanja prvenstveno se odnosi na poštovanje želje optužene osobe da se brani šutnjom i pretpostavlja da tužiteljstvo u kaznenom predmetu nastoji dokazati svoje tvrdnje bez pribjegavanja dokazima pribavljenima prisilom ili pritiskom koji su u suprotnosti sa željom optuženika (vidi *Saunders protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 17. prosinca 1996., stavci 68. – 69., *Izvjješća 1996-VI, Jalloh*, prethodno citirano, stavci 100. i 102., i *Bykov*, prethodno citirano, stavak 92.). Pravo na šutnju tijekom policijskog ispitivanja i povlastica zabrane samooptuživanja općenito su priznati međunarodni standardi na kojima se temelji ideja poštenog postupka iz članka 6. Njihov je smisao, među ostalim, zaštita optuženika od neopravdane prisile vlasti, čime se pomaže u izbjegavanju pogrešaka u provođenju suđenja i ispunjavanju ciljeva članka 6. (vidi *John Murray*, prethodno citirano, stavak 45., *Jalloh*, prethodno citirano, stavak 100., i *Bykov*, prethodno citirano, stavak 92.).

267. Važno je prepoznati da povlastica zabrane samooptuživanja nije kao takva zaštita od samooptužujućeg iskaza nego je, kao što je već navedeno, zaštita od pribavljanja dokaza primjenom prisile ili pritiska. Primjena prisile dovodi u pitanje poštovanje povlastice zabrane samooptuživanja. Stoga Sud mora prvo ispitati prirodu i stupanj prisile koja je primijenjena kako bi se pribavili dokazi (vidi *Heaney i*

McGuinness protiv Irske, br. 34720/97, stavci 54. – 55., ECHR 2000-XII, *O'Halloran i Francis*, prethodno citirano, stavak 55., i *Bykov*, prethodno citirano, stavak 92.). Sud je u svojoj praksi utvrdio najmanje tri vrste situacija u kojima postoji mogućnost od primjene neopravdane prisile protivne članku 6. U prvoj situaciji osumnjičeniku se prijeti sankcijama u slučaju nesvjedočenja zbog čega on ili svjedoči (vidi, na primjer, *Saunders*, prethodno citirano, i *Brusco protiv Francuske*, br. 1466/07, 14. listopada 2010.) ili mu je izrečena kazna jer je odbio svjedočiti (vidi, na primjer, *Heaney i McGuinness*, prethodno citirano, i *Weh protiv Austrije*, br. 38544/97, 8. travnja 2004.). U drugoj se situaciji primjenjuje fizički ili psihološki pritisak, često postupanjem koje je u suprotnosti s člankom 3. Konvencije, kako bi se pribavili konkretni dokazi ili iskazi (vidi, na primjer, *Jalloh, Magee i Gäfgen*, svi prethodno citirani). U trećoj situaciji vlasti prijevarom izvlače obavijesti koje nisu uspjele pribaviti tijekom ispitivanja (vidi *Allan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 48539/99, ECHR 2002-IX).

...

269. No pravo na zabranu samooptuživanja nije apsolutno (vidi *Heaney i McGuinness*, prethodno citirano, stavak 47., *Weh*, prethodno citirano, stavak 46., i *O'Halloran i Francis*, prethodno citirano, stavak 53.). Stupanj primijenjene prisile nespojiv je s člankom 6. kada narušava samu bit povlastice zabrane samooptuživanja (vidi *John Murray*, prethodno citirano, stavak 49.). Međutim, izravna prisila ne narušava nužno uvijek samu bit povlastice zabrane samooptuživanja i time dovodi do povrede članka 6. (vidi *O'Halloran i Francis*, prethodno citirano, stavak 53.). U tom je kontekstu ključna mjera u kojoj se dokazi pribavljeni pod prisilom upotrebljavaju u kaznenom postupku (vidi *Saunders*, prethodno citirano, stavak 71.).

...”

(b) Primjena navedenih načela na ovaj predmet

41. Da je protiv nje podignuta optužnica kao osobe koja je upravljala vozilom, podnositeljica zahtjeva saznala je već 19. studenoga 2007. godine kada je Općinsko državno odvjetništvo u Dubrovniku zatražilo otvaranje istrage protiv nje i kada je isti dan pozvana da se pojavi pred istražnim sucem. No istina je i da su se nacionalni sudovi samooptužujući iskaz, koji je podnositeljica zahtjeva dala tijekom alkotestiranja 2. kolovoza 2007. godine, izričito prihvatili kao jedini dokaz o osobi koja je upravljala predmetnim vozilom, pri čemu je riječ o iskazu koji je podnositeljica zahtjeva dala, a da prije toga nije poučena o svom pravu na pravnu pomoć, pravu na šutnju i pravu na zabranu samooptuživanja.

1. Pravna pomoć

42. Sud primjećuje da podnositeljica zahtjeva u ovom predmetu nije službeno uhićena ni ispitivana u policijskom pritvoru (vidi *Aleksandr Zaichenko protiv Rusije*, br. 39660/02, stavak 47., 18. veljače 2010.). Nema naznake da podnositeljica zahtjeva nije mogla otići, a okolnosti predmeta ne ukazuju ni na kakva znatna ograničenja slobode djelovanja podnositeljice zahtjeva, što bi bilo dovoljno da se aktivira obveza pravne pomoći već u toj fazi postupka.

43. Nadalje, podnositeljica zahtjeva nije podvrgnuta ispitivanju o nesreći. Nalazila se na mjestu prometne nesreće i odvedena je u bolnicu gdje su obavljani uzimanje i analiza krvi. Nakon uzimanja i analize krvi od nje se samo tražila ograničena količina rutinskih obavijesti o identitetu vozača (vidi *Yankov i Manchev protiv Bugarske*, br. 27207/04 i 15614/05, stavak 23., 22. listopada 2009.). Obrazac za uzimanje i analizu krvi koji se mora popuniti sadrži polja u kojima se sudionici nesreće moraju identificirati kao vozači, putnici i prolaznici. Odgovorila je na to pitanje u javnosti, dobrovoljno i bez prisile.

44. Sud primjećuje i da su uzimanje i analiza krvi obavljani u skladu s domaćim zakonodavstvom jer je podnositeljica zahtjeva sudjelovala u prometnoj nesreći (vidi prethodni stavak 25.). Sud je već potvrdio da podvrgavanje osobe u takvim okolnostima uzimanju i analizi krvi nije u suprotnosti s načelom preumpcije nevinosti (vidi, na primjer, *Tirado Ortiz i Lozano Martin protiv Španjolske* (odl.), br. 43486,98, 16. lipnja 1999.). Sud je također potvrdio da obveza obavještanja vlasti o identitetu vozača u slučaju sumnje na počinjenje prometnih prekršaja, čak i pod prijetnjom sankcija, nije u suprotnosti s člankom 6. stavkom 1. Konvencije jer je prepoznato da posjedovanje i uporaba automobila imaju potencijal za uzrokovanje teških ozljeda (vidi *O'Halloran*, prethodno citirano, stavak 57.). Nadalje, različita su jamstva predviđena protiv proizvoljne ili neopravdane uporabe ispitivanja. Nadalje, u državama članicama Vijeća Europe učestalo je da se zakonodavstvom o prometu ne traži prisutnost odvjetnika pri ispitivanju razine alkohola. Na temelju materijala iz spisa Sud zaključuje da su uzimanje i analiza krvi i iskaz podnositeljice zahtjeva o tome da je ona upravljala predmetnim vozilom bili izravna posljedica slijeda događaja.

45. Prethodno navedena razmatranja dovoljna su Sudu da zaključi da činjenica da podnositeljica zahtjeva u trenutku uzimanja i analize krvi nije imala pravnog zastupnika nije utjecala na njezino pravo na pravnu pomoć iz članka 6. stavka 3. točke (c) Konvencije.

2. Povlastica zabrane samooptuživanja i pravo na šutnju

46. Sud ponavlja da povlastica zabrane samooptuživanja nije kao takva zaštita od samooptužujućeg iskaza nego je zaštita od pribavljanja dokaza primjenom prisile ili pritiska. Primjena prisile dovodi u pitanje poštovanje povlastice zabrane samooptuživanja (vidi prethodni stavak 40.).

47. Sud smatra da okolnosti ovog predmeta pokazuju da ne postoji nikakva naznaka da je na podnositeljicu zahtjeva primijenjen bilo kakav oblik prisile. Podnositeljica zahtjeva naprosto je odgovorila na rutinsko pitanje u uobičajenom izvršavanju policijskih ovlasti povezanih sa sigurnosti na cestama. Nema naznaka da joj se prijetilo bilo kakvim sankcijama ako odbije odgovoriti na to pitanje (usporedi *O'Halloran i Francis*, prethodno citirano, stavak 57.). Podnositeljica zahtjeva ni u jednom trenutku nije priznala da je počinila predmetno kazneno djelo.

48. Sud u tom pogledu ističe da se od podnositeljice zahtjeva tražilo da kaže jednostavnu činjenicu – tko je bio vozač vozila koje je sudjelovalo u prometnoj nesreći – što samo po sebi nije bilo samooptužujuće (usporedi *Weh protiv Austrije*, br. 38544/97, stavci 32. – 56., 8. travnja 2004., vidi i *O'Halloran i Francis*, prethodno citirano, stavak 50.). Identitet vozača samo je jedan element u predmetnom kaznenom djelu i, kao što je već istaknuto, do osuđujuće presude u bilo kakvom posljedičnom postupku ne može doći isključivo na temelju podatka o identitetu vozača (usporedi *O'Halloran i Francis*, prethodno citirano, stavak 60.).

49. U ovom predmetu nema nijednog elementa koji bi doveo u pitanje pouzdanost njezina iskaza koji je ona dala neposredno nakon nesreće. Podnositeljica zahtjeva nije osporavala optužbu, npr. podnošenjem prigovora na optužnicu, ni kada je pozvana da se pojavi pred istražnim sucem ni kada je 20. prosinca 2007. godine protiv nje podnesena optužnica. Podnositeljica zahtjeva zapravo nikada nije porekla da je upravljala predmetnim vozilom.

50. Kad je riječ o upotrebi iskaza, iskaz podnositeljice zahtjeva o tome da je ona upravljala predmetnim vozilom bio je dopušten kao dokaz u skladu s člankom 229. stavcima 3. i 7. Zakona o sigurnosti prometa na cestama (vidi prethodni stavak 25.). Na suđenju je pokušala osporiti prihvaćanje iskaza iako u tome nije bila uspješna. Tužiteljstvo je u predmetnom postupku dokazalo van svake razumne sumnje počinjenje kaznenog djela. Podnositeljica zahtjeva mogla je predložiti dokaze i pozivati svjedoke. Identitet vozača bio je samo jedan element kaznenog djela. Vozač je jedino mogao biti ona ili njezin suprug. Nijedan od njih nije porekao da je ona vozila.

51. S obzirom na posebne okolnosti ovog predmeta, a posebno ograničenu količinu traženih obavijesti, ne može se reći da je narušena bit prava podnositeljice zahtjeva na šutnju i zabranu samooptuživanja (usporedi *O'Halloran i Francis*, prethodno citirano, stavak 62.).

52. Sud smatra da nema naznaka da njezina konvencijska prava nisu poštovana time što je predmetni iskaz prihvaćen kao dokaz (usporedi *N.K. protiv Njemačke*, br. 59549/12, stavak 57., 26. srpnja 2018.). Stoga je zahtjev očigledno neosnovan i mora se odbaciti u skladu s člankom 35. stavkom 3. točkom (a) i stavkom 4. Konvencije.

Iz tih razloga Sud jednoglasno

utvrđuje da je zahtjev nedopušten.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 14. veljače 2019.

Abel Campos
Tajnik

Linos-Alexandre Sicilianos
Predsjednik

© 2019 Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava provjerio je točnost prijevoda, te proveo lekturu i pravnu redakciju istoga.